

Галина Михайлівна ЗАБЧУК

кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи
Тернопільський національний економічний університет
e-mail: halynakv@gmail.com

Ірина Михайлівна ЗАМОЛИНСЬКА

студентка 4 курсу факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ПОЛЬЩІ

Анотація

У статті розглянуто становлення, розвиток, а також сучасний стан банківського кредитування малих і середніх підприємств в Польщі та Україні. Проведено аналіз сучасних тенденцій розвитку кредитування малого і середнього бізнесу банківськими установами. Розроблено пропозиції щодо активізації банківського кредитування реального сектору економіки.

Ключові слова: кредитування;, малий і середній бізнес; ризики; криза; банк.

Галина Михайловна ЗАБЧУК

кандидат экономических наук, доцент кафедры банковского дела
Тернопольский национальный экономический университет
e-mail: halynakv@gmail.com

Ирина Михайловна ЗАМОЛИНСКАЯ

студентка 4 курса факультета банковского бизнеса
Тернопольский национальный экономический университет

ОСОБЕННОСТИ КРЕДИТОВАНИЯ КОМПАНИЙ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В ПОЛЬШЕ

Аннотация

В статье рассмотрены становление, развитие, а также современное состояние банковского кредитования малых и средних предприятий в Польше и Украине. Проведен анализ современных тенденций развития кредитования малого и среднего бизнеса банковскими учреждениями. Разработаны предложения по активизации банковского кредитования реального сектора экономики.

Ключевые слова: кредитование;, малый и средний бизнес; риски; кризис; банк.

Halyna ZABCHUK

PhD in Economics, Associate Professor Banking Department
Ternopil National Economic University

Iryna ZAMOLYNSKA

student of Faculty of Banking Business
Ternopil National Economic University

PECULIARITIES OF LOANING FOR ENTERPRISES OF SMALL AND MIDDLE-SIZED BUSINESS IN POLAND

Abstract

The author of this article considered the establishment, the development and the current state of giving loans to small and medium-sized enterprises in Poland and in Ukraine. The writer analyzed modern tendencies of loan development of small and medium-sized business by banking enterprises. The author also developed the proposals for active bank loaning of real economic sector.

The main objective of the article is to indicate dynamic and tendencies of loan system for small and medium-sized enterprises in Poland and also to create and offer recommendations for improvement of loan system in real sector in Ukraine.

The methodology of the investigation: the writer used common scientific techniques and methods of scientific knowledge. Among them there is method of grouping comparison and generalization of economic figures. They are for investigation of tendencies and rules for bank loan operations for real sector of economics; a method of reason-consequence connection is used for explaining peculiarities of influential factors on the structure and quality of banking loan investments; an abstract-logical method is developed for determination of banking loan system improvement for small and middle-sized business in Ukraine.

The results are based on theoretical explanation and practical solution to complex tasks according to the improvement of bank loaning for small and middle-sized business in Ukraine. The author of the article put forward ideas of improvement in bank loaning system for small and middle-sized business foundation of new banks which specialize on loaning of economics; forming the standards of legal protection of creditors' borrowers' rights; creating conditions for making banks interested in placing actives in basic areas of economic; causing mechanisms of loan improving methods and techniques of loan risk operation.

Key words: loan, small and middle-sized business, risks, crisis, bank.

JEL classification: G 21

Постановка проблеми. Рушійною силою відновлення позитивних темпів економічного зростання є підприємництво, існування якого неможливе без залучення фінансових ресурсів. Основою для ефективного функціонування економіки є плідна співпраця банків і підприємств, що полягає у взаємних вигодах зацікавлених сторін, що має істотне значення в період кризи. В Україні рівень кредитування підприємств недостатній, тому цікавим для нас є досвід іноземних країн. Польщу виокремлюють серед країн, які значною мірою постраждали від світової фінансово-економічної кризи, позитивні результати у боротьбі з наслідками кризи представляють інтерес для вивчення та застосування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних і практичних засад банківського кредитування підприємств присвячено праці багатьох як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, серед яких: А.М. Мороз, О.В.Дзюблюк, М. Пенчар, Б.Лепчинські, О.В. Кам'янецька, О. Заруба, та інші. При цьому, незважаючи на широкий спектр праць, існує необхідність глибинного аналізу зарубіжного досвіду становлення і розвитку банківського кредитування економіки і пошуку шляхів удосконалення системи кредитних відносин в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є визначення динаміки та тенденцій кредитування малих та середніх підприємств у Польщі, а також вироблення і надання рекомендацій щодо вдосконалення кредитування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. стали очевидними вигоди, отримані Польщею від членства в ЄС. У цілому значна частина польських підприємств змогла пристосуватися до умов кризи. Завдяки режиму економії майже половина польських підприємств знизила витрати на 5-10%, а кожна десята фірма – більше, ніж на 20%. У середині 2009 р. дослідження підприємств реального сектора показало, що їх чистий прибуток знизився, але не катастрофічно - 1 млрд. злотих проти 44,3 млрд. - у 2008 р. Чистий прибуток мали 69,3% всіх досліджених підприємств, а в I півріччі 2008 р. - 71,7% [4].

Швидкий вихід з кризового стану промислового виробництва в Польщі пояснюється, по-перше, створенням за роки трансформації масштабного та ефективного сектора малих і середніх підприємств (МСП), значною мірою зорієнтованого на експорт, по-друге, удосконаленням державної політики розвитку цих підприємств, по-третє, 2009 р. був прийнятий ряд заходів, спрямованих на підтримку і стимулювання саме цього сектора. Йдеться, головним чином, про значне розширення системи банківських гарантій і полегшення доступу даним підприємствам до грошових коштів з фондів ЄС. За оцінками, $\frac{2}{3}$ МСП в Польщі користувалися послугами бізнес-середовища, створеного за допомогою коштів ЄС.

Ще кілька років тому становище підприємств, що роблять перші кроки в бізнесі і шукають фінансування в банках було далеко не найкраще. Банків, які були готові

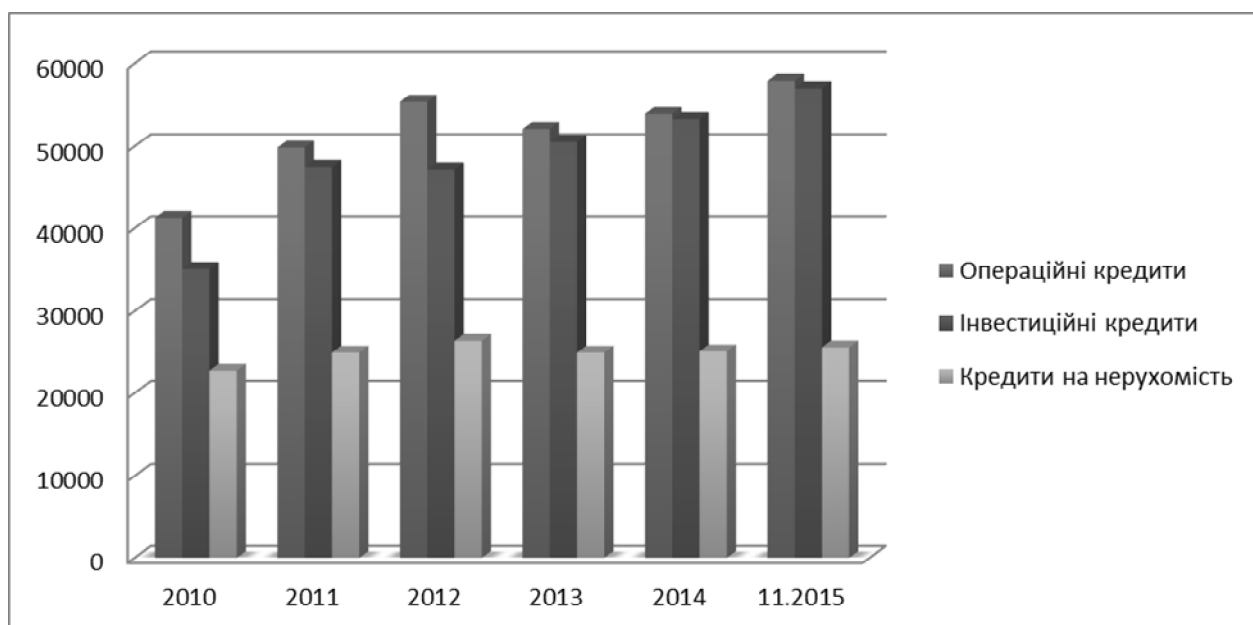
кредитувати нові фірми, було небагато й умови були погано пристосовані для новостворених підприємств.

Важливі зміни у банківському кредитуванні сектора МСП відбулися зі створенням банків, які спеціалізуються на обслуговуванні невеликих підприємств. Мова йде про FM Bank і Idea Bank, поява яких на банківському ринку сприяла підвищенню конкуренції, а також змусила кардинально змінити підхід універсальних банків до обслуговування підприємств малого і середнього бізнесу.

Вагомим фактором активізації банківського кредитування є суттєві зміни діяльності державних установ у підтримці малого бізнесу. Поручительства (наприклад, програма JEREMIE) чи гарантії Європейського інвестиційного фонду, що можуть бути використані як застава для ризикових кредитів на розширення підприємств чи на створення нових.

Сектор МСП стає чим раз привабливішим, а банки є зацікавленими у наданні послуг фірмам даного сектора. Одним із результатів співпраці - розмір банківського кредитування підприємств, який щороку зростає. Так, зокрема, в 2015 р. обсяги кредитування збільшилися на 7,8% порівняно з 2014 р. Розуміння фірмами специфіки банківського ринку (у чотирьох сферах: ведення банківського рахунку, надання кредитів, видача і обслуговування платіжних карток чи онлайн-обслуговування клієнтів) — гарантія розуміння стратегії банків і ефективних взаємовідносин між ними та підприємствами, що відповідають за створення майже 40% ВВП Польщі і забезпечують зайнятість 2/3 всіх працівників.

За останні роки у розвитку банківського кредитування підприємств малого та середнього бізнесу простежуються позитивні тенденції. Так, протягом 2010-2015 рр. зросли обсяги кредитів, наданих банками як в національній, так і в іноземній валютах. Варто зазначити, що станом на 01.12.2015 р. обсяг кредитів, наданих сектору МСП у злотих, становив 140,5 млн, а в іноземній валюті — 46,4 млн. При цьому, вагому частку становлять інвестиційні кредити - 57,1 млн. злотих (рис.1).

Рис. 1. Динаміка і структура кредитування підприємств малого і середнього бізнесу в Польщі протягом 2010-2015 рр.(млн. злотих) [6]

Пропозиції банківських кредитів для сектора МСП надзвичайно різноманітні та належним чином удосконалені з врахуванням потреб ринку. Значна конкуренція на кредитному ринку стимулює банки до використання різних заходів і заохочень для підприємств, серед яких - відсутність матеріальної застави, комісії, наявність пільгового періоду в погашенні кредиту.

Значна частка малого та середнього бізнесу віддає перевагу обслуговуванню в Idea Bank, який здійснює доволі ліберальну кредитну політику, - надання кредитів на підставі заяви клієнта про прогнозовані доходи, необов'язковість мінімального терміну функціонування на ринку, що відкриває широкі можливості для новостворених фірм. Важливою характеристикою кредитного ринку є його еластичність (відсутність можливості отримати позику в одному банку, не виключає її отримання в іншому). Умови надання кредитних ресурсів визначають найбільші гравці - PKO BP, Pekao SA, BRE Bank і ING Bank Slaski. Вигідні інвестиційні пропозиції можуть запропонувати BGZ і Kredyt Bank [7].

У Польщі доступність кредитів для невеликих підприємств є запорукою успішного розвитку бізнесу. Незважаючи на жорсткість умов кредитування банками, число відхилених заявок на фінансування постійно скорочується. Разом з тим, зменшується кількість підприємств, які не можуть виконати умов щодо отримання кредиту.

Однак, в Україні банки доволі обережно підходять до кредитування реального сектору економіки, оскільки він надто ризиковий для вкладення ресурсів, що відображається на ціні кредиту. Причиною незначних обсягів кредитування суб'єктів господарювання є низька кредитоспроможність підприємств, більшість підприємств працюють на застарілому обладнанні, що збільшує собівартість виробництва. За результатами 2015 р. чимало галузей продемонстрували скорочення виробництва.

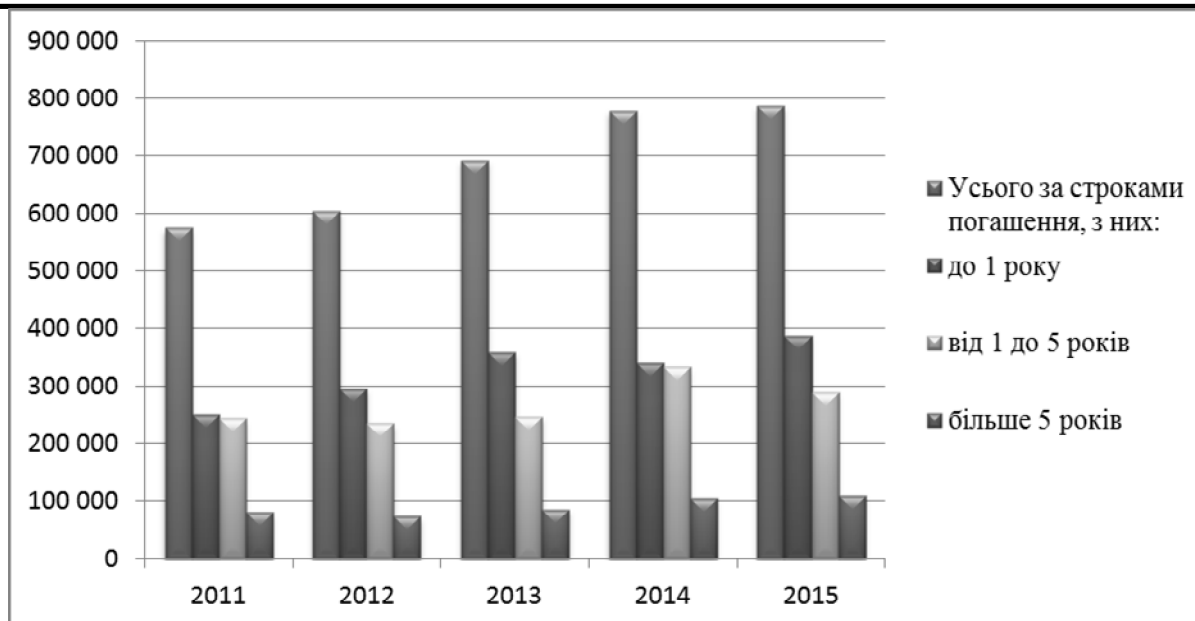
Обмеженні можливості кредитування в Україні, застосування лише деяких видів кредитів порівняно з практикою європейських банків зумовлені:

- політичною нестабільністю в країні;
- недосконалістю законодавчої та нормативно-правової бази з питань кредитування малого і середнього бізнесу;
- фінансово-економічною кризою;
- низькою дієвістю системи державної підтримки.

Проаналізувавши стан і динаміку кредитування в Україні за даними НБУ, можна стверджувати, що воно постійно зростає. Як показано на рис. 2, протягом 2011-2015рр. обсяги кредитування суб'єктів господарювання зросли з 575 млрд. грн. до 787 млрд. грн. Кредити, надані терміном до 1 року, зросли з 251 млрд. грн. до 387 млрд. грн., а їхня частка у загальному обсязі кредитування зросла до 49,2%. Кредити, надані терміном від 1 до 5 років, зросли з 244 млрд. грн. до 289 млрд. грн., однак, їх частка в загальному обсязі кредитування зменшилась з 42,4% до 36,8%. Номінальне зростання обсягів кредитування відбулося за рахунок переведення раніше виданих кредитів суб'єктам господарювання з іноземної валюти в національну та зростання валютного курсу. Незважаючи на це, зараз фактично зведене до мінімуму кредитування реального сектора економіки, що не забезпечує потреби підприємств в кредитних ресурсах. У структурі отриманих ними кредитних ресурсів основна частка припадає на короткострокові запозичення.

Фінансова криза в банківському секторі України істотно вплинула на погіршення фінансових результатів діяльності банків, скорочення обсягів залучення депозитів та надання кредитів, зменшення фінансової стійкості та ліквідності банківських установ. Це призводить до неспроможності банків виконувати зобов'язання перед вкладниками та кредиторами і стримує відновлення кредитування реального сектору економіки України [9].

Досвід Польщі засвідчує, що процвітаючі фірми часто користуються довгостроковими кредитами. Динамічний розвиток промисловості неможливий без кредитування, однак в Україні лише обмежене коло потенційних позичальників мають фінансову можливість обслуговувати кредити за поточними ринковими кредитними ставками. Дуже важливим є кредитування діяльності малого та середнього бізнесу. За рахунок збільшення обсягів кредитів країна може: підвищити обсяги валового внутрішнього продукту; наситити внутрішній ринок необхідними споживчими товарами; зменшити рівень безробіття, особливо в регіонах; підвищити рівень доходів домогосподарств і покращити добробут населення [10].

Рис. 2. Динаміка обсягу банківських кредитів наданих суб'єктам господарювання протягом 2011-2015 рр.[8]

Таким чином, саме розвиток кредитних відносин сприятиме подоланню економічної кризи в Україні та забезпечить зростання виробництва. Кредит є важливим джерелом поповнення фінансових ресурсів підприємств, капітальних вкладень, і займає вагомую роль у реструктуризації економіки та інвестиційній діяльності. Кредитування реального сектора економіки створюватиме сприятливі умови для розвитку всіх сфер і галузей національної економіки України.

Світова фінансово-економічна криза позначилась на всіх сферах життєдіяльності Польщі. Однак, завдяки вчасно проведеному комплексу превентивних антикризових заходів, а саме активної монетарної та інвестиційної політики, суттєвих змін в діяльності державних установ у підтримці малого бізнесу, створенню банків, які спеціалізуються на обслуговуванні невеликих підприємств, з незначними втратами вдалось стабілізувати економіку Польщі.

Надання банківських послуг малим і середнім підприємствам в останні роки набуває все більшої популярності. Даний сектор став важливою стратегічною ціллю і прибутковим джерелом банків. За часів економічної невизначеності банки є найбільш надійним джерелом пошуку фінансування.

Широкий спектр банківських продуктів для сектора МСП забезпечив життєздатність польських кредитних установ і водночас сприяв розвитку підприємств. Особливо важливим в період кризи є додаткова фінансова підтримка для зростання підприємництва, яку повинні забезпечити саме банківські установи.

На нашу думку, копіювання польського досвіду антикризового розвитку економіки не можна вважати панацеєю для української економіки, оскільки мають враховуватись специфіка та можливості країни. Проте, проведення певних антикризових дій є універсальним, а позитивні аспекти польського досвіду можуть стати частиною державної політики виходу із сучасної кризової ситуації та створення умов для динамічного зростання економіки України.

Для активізації банківського кредитування реального сектору економіки необхідно: створення банків, які б спеціалізувалися на кредитуванні реального сектора економіки; формування нормативно-правової бази по захисту прав кредиторів та позичальників; створення умов для зацікавленості банків в розміщенні активів в базові галузі економіки; створення механізму гарантування кредитів для підприємців-початківців; удосконалення методів управління кредитним ризиком.

Кредитування малого і середнього бізнесу на вигідних йому умовах потребує компенсації частини витрат банків державою шляхом пільгового оподаткування прибутків банків, пільгового рефінансування банків та надання державних гарантій, під які можна було б кредитувати цей сектор.

Список літератури

1. *Гроші та кредит [Текст] : підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2001. – 599 с.*
2. *Дзюблюк О. В. Механізм забезпечення якості кредитного портфеля й управління кредитним ризиком банку в період кризових явищ в економіці [Текст] / О. В. Дзюблюк // Журнал європейської економіки. – 2010. – № 1. – С. 108-124.*
3. *Błażej Lepczyński, Znaczenie instrumentów zwrotnych w ograniczaniu luki finansowej i podnoszeniu bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw z sektora MS [Електронний ресурс] / M. Penczar, B. Lepczyński- Режим доступу: http://jmf.wzr.pl/pim/2013_4_4_6.pdf*
4. *Кам'янецька О.В. Польський досвід антикризового розвитку економіки [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/user/Downloads/ecpros_2014_87_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/ecpros_2014_87_4%20(1).pdf).*
5. *Заруба О. Вдосконалення кредитної політики комерційного банку [Текст] / О. Заруба // Банківська справа. – 2006. – № 1. – С. 14*
6. *Офіційний сайт Національного банку Польщі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbp.pl>.*
7. *Sadkowski W. Oferta sektora bankowego dla małych i średnich przedsiębiorstw w czasach kryzysu gospodarczego w Polsce [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [file:///C:/Users/user/Downloads/1313-3929-1-PB%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/1313-3929-1-PB%20(2).pdf).*
8. *Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс].- Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.*
9. *Крачковська О. М. Відновлення фінансової стійкості української банківської системи на основі створення "тимчасового" та "проблемного" банків [Електронний ресурс] / О. М. Крачковська, Г. О. Пармін. - Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10010/1/31.pdf>.*
10. *Толстошеява А. В. Сучасні проблеми кредитування комерційними банками України [Електронний ресурс] / А. В. Толстошеява. – Режим доступу : http://www.business-inform.net/pdf/2014/5_0/370_375.pdf.*
11. *Polski rynek kredytów korporacyjnych na tle innych państw UE i czynniki jego rozwoju w perspektywie kilkuletniej [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zif.wzr.pl/pim/2014_3_2_10.pdf.*

References

1. Savluk, M., Moroz, A., Puxovkina M. (2001). *Money and Credit*. Kyiv: KNEU.
2. Dzyublyuk, O. (2010). Mechanism to ensure the quality of the loan portfolio and credit risk management of the bank during the economic crisis. *Journal of the European economy*, 1, 108-124.
3. Lepczyński, B. (2013). *Znaczenie instrumentów zwrotnych w ograniczaniu luki finansowej i podnoszeniu bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw z sektora MS*. Retrieved from http://jmf.wzr.pl/pim/2013_4_4_6.pdf
4. Kam'yanecz'ka, O. (2014). *Polish experience of crisis the economy*. Retrieved from [file:///C:/Users/user/Downloads/ecpros_2014_87_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/ecpros_2014_87_4%20(1).pdf).
5. Zaruba, A. (2006). Improving credit policy of commercial banks. *Banking*, 1, p. 14.
6. (2016). Retrieved 2016, from The official site of the National Bank of Poland: <http://www.nbp.pl>.
7. Sadkowski, W. (n.d.). *Oferta sektora bankowego dla małych i średnich przedsiębiorstw w czasach kryzysu gospodarczego w Polsce*. Retrieved 2016, from [file:///C:/Users/user/Downloads/1313-3929-1-PB%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/1313-3929-1-PB%20(2).pdf).

-
8. (2016). Retrieved 2016, from The official site of the National Bank of Ukraine: <http://www.bank.gov.ua>.
  9. Krachkovs`ka, O. (2016). *Restoring financial stability of the Ukrainian banking system through the creation of a "temporary" and "problem" banks*. Retrieved from <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/10010/1/31.pdf>.
  10. Tolstosheyava, A. (2014). *Modern problems of lending by commercial banks of Ukraine* . Retrieved 2016, from http://www.business-inform.net/pdf/2014/5_0/370_375.pdf.
  11. *Polski rynek kredytów korporacyjnych na tle innych państw UE i czynniki jego rozwoju w perspektywie kilkuletniej*. (2016). Retrieved 2016, from http://zif.wzr.pl/pim/2014_3_2_10.pdf.